

Francine, moeder van twee zoontjes:

‘Mijn moeder wil niet oppassen,’

Francine had een prachtig ideaalbeeld van haar moeder in de rol van oma. Alleen blijkt dat plaatje verre van de werkelijkheid.

Toen ik een half jaar oud was, gingen mijn ouders op vakantie met mijn twee oudere zusjes. Mij brachten ze naar mijn opa en oma. Mijn moeder schrijft erover in mijn babyboek:

“Van 26 juni tot 14 juli was Francientje in de Bilt en wij op Vlieland. (...) Toen we haar kwamen halen, kende ze ons niet meer, begrijpelijk. Pas bij thuiskomst, toen ik haar op de aankleedtafel legde, dacht ik iets te zien van herkenning”.

Kort na de geboorte van mijn eerste kind kon ik dit fragment niet met droge ogen lezen. Ik vond het onbegrijpelijk, ja bijna onmenselijk, dat mijn moeder een baby van zes maanden bijna drie weken lang achterliet bij haar schoonouders. Nu, vijf jaar later en intussen moeder van twee kinderen, zie ik het iets genuanceerder. Maar helemaal onberoerd laat het me nog steeds niet. Want diezelfde vrouw die mijn opa en oma drie weken op mij liet passen, wil niet op haar eigen kleinkinderen passen. Ze heeft er geen ruimte voor, zegt ze. En: ‘Ik ben nou eenmaal geen ‘troetel-oma’

Nog niet zo heel lang geleden was ik daar behoorlijk boos en verdrietig over. Gesprekken die ik erover voerde met mijn moeder eindigden steevast in slaande ruzie. Ik wierp haar voor de voeten dat ze alleen aan zichzelf dacht, zij verweet mij dat ik te hoge eisen stelde. We schoten er niets mee op. Ondertussen zagen mijn kinderen hun oma maar weinig. Dat deed me soms verdriet. Ik herinnerde me hoe zeer ik als kind had genoten van logeertijd bij mijn opa en oma. De beelden van hun sfeervolle huis, vol speelgoed en geheimzinnige hoekjes, staan op mijn netvlies gebrand. Nooit zal ik vergeten hoe mijn oma winkeltje met me speelde. Hoe ze op haar knieën naast me zat, eideloos boodschappen bij me bestelde en met een hoog stemmetje ‘Dankuwel juffrouw’ zei.

Tegelijkertijd realiseerde ik me, dat mijn moeder nooit zo’n oma zou zijn. Zij is een heel ander type dan haar moeder. Hoewel haar oudste kleinkind al achttien jaar is, is haar huis totaal niet ingesteld op kleine kinderen. Er is geen apart kamertje waar ze kunnen slapen, er is geen speelgoed. Maar bovenal: mijn moeder vindt het helemaal niet zo leuk om met kinderen te spelen. Dat was vroeger al zo. Ik kan me niet herinneren dat mijn moeder ooit met ons speelde. Voorlezen deed ze wel, en graag. Maar spelen niet. Mijn zusjes en ik speelden alleen, of met elkaar, terwijl zij met haar eigen dingen bezig was. Waarom zou ze opeens zijn veranderd, alleen maar omdat ze oma was geworden?

Ik realiseerde me ook, dat ik me eigenlijk nooit had afgevraagd hoe mijn moeder het vond, om oma te zijn. Ik was steeds maar uitgegaan van mijn eigen ideaalbeeld, waaraan zij overduidelijk niet voldeed. Ik besloot haar eens op de man af te vragen naar haar kant van het verhaal. En ik nam me voor daar naar te luisteren zonder te oordelen.

Hang naar vrijheid

Mijn moeders antwoord was dubbel. Aan de ene kant, zei ze, vond ze het heel erg mooi en eervol om grootmoeder te zijn. “De geboorte van al mijn zeven kleinkinderen heb ik ervaren als een wonder en een groot geschenk.” Tegelijkertijd realiseerde ze zich al vroeg, dat ze niet kon voldoen aan het traditionele omabeeld: lief en geduldig, met zeeën van tijd en altijd klaar met raad en daad. “Ik heb een grote drang naar vrijheid”, zei ze. “Dat zit in mijn aard. Ik laat me niet graag door een ander regisseren. En ik vind ook, dat ik er de leeftijd niet meer voor heb om

‘Ik was altijd maar uitgegaan van mijn beeld van de ideale oma’

me iets door een ander te laten opleggen. Dat ervaar ik als extreem moeilijk en onrechtvaardig. De tijd met kleine kinderen was voor mij een grote opgave, en daarom ervaar ik het als een groot goed dat dat nu niet meer hoeft."

Mijn moeder is niet de enige die er zo over denkt. Uit onderzoek blijkt dat 50 procent van de grootouders de druk van het oppassen op hun kleinkind eigenlijk te zwaar vindt. Uit datzelfde onderzoek blijkt, dat die 50 procent dat niet eerlijk durft te zeggen tegen hun kind. Blijkbaar is het voor grootouders *not done* om nee te verkopen als hun kind om hulp vraagt.

Nelly Bakhuizen, al dertig jaar familietherapeute, kijkt daar niet van op. Bakhuizen: "Er rust tegenwoordig een taboe op om als grootouder voor jezelf te kiezen. Voor een deel komt dat door sociaal-economische factoren: grootouders van nu zien hoe druk hun kinderen het hebben, hoe hard ze moeten werken om hun hypotheek te kunnen betalen. Dan springen ze graag bij. Maar voor ze het weten, loopt het uit de hand. Een kennis van mij bood aan een dag per week op haar kleinkind te passen. Nu is ze een veredelde schoonmaakster geworden van haar dochter. Ze durft niet te zeggen dat dat eigenlijk niet de bedoeling was, terwijl het een veel te zware belasting voor haar is." Een gezonde dosis egocentrisme en een beetje assertiviteit is dus eigenlijk alleen maar goed voor een grootouder. In diverse artikelen en boeken die zijn geschreven over oppassende grootouders, wordt daar dan ook steeds op gehamerd.

'Vrouwen van mijn moeders leeftijd koesteren hun vrijheid'

"Wees vanaf het begin duidelijk over wat je wilt". Dat moet ik mijn moeder nageven: duidelijk is ze vanaf het begin geweest. Maar om haar nou te zien als een voorbeeld voor andere, minder eerlijke grootouders gaat me toch wat ver. Toch zou het volgens Nelly Bakhuizen geen gek idee zijn.

Eigen verlangens

Bakhuizen is van dezelfde generatie als mijn moeder - de babyboomers, geboren vlak na de tweede wereldoorlog. Toen ik haar mijn verhaal vertelde, koos ze - eerlijk gezegd tot mijn verbazing - niet direct mijn kant. In tegendeel: ze had alle begrip voor mijn moeder. Voor mij zou het goed zijn om mijn moeder wat meer "in haar tijd te plaatsen", zei ze. Daardoor zou ik haar standpunt beter gaan begrijpen.

Bakhuizen: "Je moeder is een product van de traditionele jaren vijftig. In die tijd bleven vrouwen thuis vanaf het moment dat ze trouwden en kinderen kregen. Ook in de jaren zestig waren tijd voor jezelf, je ontwikkelen en carrière maken absoluut niet vanzelfsprekend voor vrouwen. Dat hebben ze allemaal moeten bevechten. Geen wonder dat ze op latere leeftijd hun vrijheid koesteren. Je moeder is daar heel open in, en dat zou je best wat meer kunnen waarderen. In elk geval zou je wat meer je best kunnen doen om haar te begrijpen."

Mijn moeder komt inderdaad uit een traditioneel gezin. Ze stopte met haar studie toen ze mijn vader leerde kennen en kreeg haar eerste kind toen ze 23 was. "Een kind met een kind", zei ze later vaak. Krap twee jaar later kwam haar tweede kind, weer twee jaar later kwam ik. Mijn vader werkte fulltime en maakte lange dagen. Mijn moeder stond er door de week dus vrijwel alleen voor. Van een vrolijke, vrije meid was ze in korte tijd veranderd in een huisvrouw met drie kleine kinderen. Natuurlijk hield ze van ons. Wij waren zeer gewenst. Maar mijn moeder had ook eigen

verlangens, die niet werden ingelost. Mede daardoor strandde haar huwelijk. Vanaf haar veertigste begon haar 'tweede leven', waarin er eindelijk tijd was voor háár. Negen jaar later al werd haar eerste kleinkind geboren. Geen wonder dat ze toen nog niet klaar was voor de oma-rol.

Snakken naar geborgenheid

Hoe anders is mijn verhaal tot nu toe. Kind van de jaren zeventig, met ouders die het vooral druk hadden met het redden van hun huwelijk, kreeg ik meer vrijheid dan me lief was. Van mijn 19de tot mijn 32ste woonde ik alleen in Amsterdam en had ik alle tijd om mezelf te ontplooien.

Pas op mijn 33ste kreeg ik mijn eerste kind – een lang gekoesterde wens. Na al die jaren vrijheid snakte ik naar de geborgenheid van een gezin, naar rust en warmte en koestering. De vrijheidsdrang van mijn moeder zag ik als een afwijzing, ja zelfs een bedreiging van mijn huiselijke geluk. En dat is zonde, volgens Bakhuizen: "Je hoeft die vrijheidsdrang van je moeder niet op jezelf te betrekken. Het enige wat je kunt doen, is hem accepteren. Je kunt er niets aan veranderen: dit is hoe je moeder is. Ze geeft heel duidelijk aan wat ze níet wil en níet kan. Nu is het aan jou, om te kijken naar wat er wél kan." "Moet ik dat doen?", was mijn eerste reactie. "Ja", zei Nelly Bakhuizen, "jij moet dat doen. Je zult zien dat het je leven zal verrijken."

Oma voor oudere kinderen

Om te beginnen raadde Bakhuizen me aan om eens op te schrijven wat ik wel leuk vind aan mijn moeder. Na enig nadenken kwam ik tot de volgende lijst: mijn moeder is origineel. Ze is nooit saai. Ze kan mooi zingen en kent honderden liedjes uit haar hoofd. Ze maakt gedichten. Ze is vaak vrolijk en uitgelaten. Ze geniet van het leven. Ze durft haar emoties te tonen. Ze is eerlijk. Ze is niet bang. Ze is altijd zichzelf. Nu ik het zo opschrijf, is het nogal wat.

Vervolgens moest ik bedenken, hoe ik mijn moeder zou kunnen helpen om iets te betekenen voor mijn kinderen. Toen ik daarover nadacht, realiseerde ik me, dat ze dat in zekere zin allang doet. Elke avond als ik mijn kinderen naar bed breng, zing ik de liedjes die mijn moeder vroeger

'De vrijheidsdrang van mijn moeder zag ik als een afwijzing'

voor mij zong. Het zijn ouderwetse liedjes, die mijn oma al zong voor mijn moeder, en misschien zijn ze nog wel ouder. Altijd als ik die liedjes zing, denk ik even aan vroeger. Dan herinner ik me, hoe mijn moeder op de rand van mijn bed zat. Hoe anders haar stem klonk als ze zong. Veel liever en breekbaarder dan overdag. Hoe ik hield van die breekbare klank, omdat die me vertelde wat ik wilde horen: "Ik ben niet boos, ik vind je lief en ik begrijp je, want eigenlijk ben ik net als jij." Het valt me trouwens nu al op, dat de kinderen van mijn oudste zusje het leuk vinden om met mijn moeder op te trekken. Ze is geen doorsnee oma en stelt zich niet boven hen. Daardoor krijgen ze de kans zichzelf echt te laten zien. Misschien is mijn moeder wel meer een oma voor oudere kinderen. Misschien moet ik dus gewoon nog even geduld hebben.

De volgende keer dat ik haar zie, vraag ik mijn moeder of ze een gedicht wil maken voor mijn beide zoons. Die gedichten zal ik bewaren tot ze er oud genoeg voor zijn. En als ze pubers worden en op zoek gaan naar hun eigen identiteit, zal ik ze over hun oma vertellen. Hoe die altijd haar eigen koers voer, zonder zich iets aan te trekken van wat anderen daarvan vonden. Of misschien vertelt hun oma dat wel zelf aan ze. Ik hoop het van harte.